

Век после – шта смо научили?

Од ИМС
- 04/02/2018

Пише: Јован Н. Шиповац

Упоредна геополитичка анализа прилика на Балкану

У години у којој се обележава 100 година од завршетка Великог рата – највећег и најстрашнијег светског сукоба који је дотадашња историја видела и доживела – поставља се питање анализирајући данашње стање ствари, у чему су сличности а у чему разлике са тим периодом? **Та питања али и тачни одговори на њих за нас на Балкану су посебно, често и судбоносно важни, јер смо били регион на ком је почео светски рат** (нападом Аустроугарске на Србију) као и регион на ком је и отпочео завршетак рата (септембарским пробојом солунског фронта). **Сви знамо да је историја „учитељица живота“ и да се често дешава да они који је добро не проуче, морају да је понављају.** Тако је наш Балкан поново био страшно губилиште током Другог светског рата, али, на жалост и поприште крвавих међунационалних сукоба и међународне агресије деведесетих година – као једини део старог континента са ратним догађајима у послератној европској историји, не рачунајући актуелни грађански рат у Украјини.

Некада и довољно познавање сопствене историје и покушаји испољавања државничке мудрости власти када наиђу „смутна времена“ нису гаранција да се рат може избећи и национални циљеви и људи сачувати, јер интереси великих сила и њихова сурова геополитичка комбинаторика са народима и просторима, често одређују судбину земље.

Тако је и настала девиза: „**Балкан балканским народима**“, управо због насушне потребе разочараних народа Балкана да се велике силе не мешају, не стварају и не подстичу сукобе и ратове међу њима, већ да оставе земљама Балкана да саме одреде своју судбину.

Тадашњи период пред и током Великог рата карактерисао је талас општег европског покрета стварања националних држава и решавања поделе наслеђа, **прво отоманске а потом и аустроуграске империје. Започети национални процес природно је решавао и вековне тежње националних држава на Балкану, с једне стране ослобађањем од ропства и добијањем слободе, а с друге стране заокруживањем територија новонасталих националних држава на подручјима где народ живи, са испољавањем сопствених политичких амбиција и жељом за што чвршћим суверенитетом.** Данас, пред крај друге деценије модерног а требало би и напредног 21. века очекивано би било да је политичко-безбедносна ситуација на Балкану потпуно другачија, без мешања великих сила, наметања решења, ратнохушкачких активности и освајачких аспирација. **Сведоци смо, на жалост, да то није тако.**

Потреба и жеља за трајним миром и праведним решењем свих националних питања на Балкану како би се избегли нови сукоби била је и остала логична, посебно јер су светска јавност и велике силе, поучене трагичним искуствима светских ратова, формирали колективне чуваре поретка.

Прво **Лигу народа**, па **УН**, а на европском тлу **ОЕБС, ЕУ** и друге наднационалне организације које би требало да се брину о општој безбедности.

На жалост, поменути „чувари мира“, светског тј. европског поретка, иако препуни декларативних речи о демократији, људским правима, слободама и једнакој безбедности за све државе на терену Балкана, немају и не спроводе јединствену политику према народима на принципима равноправног третмана, поштовања суверенитета, права и правде.

Због огромних геополитичких интереса великих сила у борби за контролу Балкана, изазваним кризама на терену, неправедним решењима по закључењу сукоба у ратовима деведесетих за југословесно наслеђе, применом двоструких стандарда, као и због и даљег фаворизовања и подстрекивања једних на штету других подгревајући им нереалне амбиције, можемо да констатујемо да се на Балкану није много тога променило, како по потреби коначног решења недовршених националних питања, тако и по питању директног уплитања великих сила у креирање и решавање прилика на терену.

Где је ту био пре једног века и где се налази данас српски народ?

Сменом династија, ма колико сам чин убиства тадашњег краљевског пара био трагичан (29.маја 1903.), започео је прави национални процват у Србији, апсолутно на свим пољима. Националном, економском, привредном, војном, културном.

Отклон од обреновићевске политике праћења и служења интересима дунавске двојне монархије и одбацивање тајних споразума краља Милана, донео је са Карађорђевићима окретање ка Русији али и Француској и промену дотадашње германофилске политике. Донео је и опште бујање националне свести и потребу да се реши српско и југословенско питање обзиром да је велики број сународника живео у другим државама (највише у аустроугарској монархији и отоманској царевини).

Угњетаван народ без елементарних права, жељан скидања бремена живота под туђином и саживота у слободи са браћом с друге стране границе у једној сопственој држави, радовао се и пратио снажан раст Србије.

Тиме су Срби постали „реметилачки фактор“ Аустроугарској јер су се нашли на путу решавања „Источног питања“, односно немачког пута на исток („Drang nach osten“) што представља саобраћајну и енергетску осовину „Хамбург – Багдад“.

Тај историјски геополитички пројекат и тежња Германа се није могла спровести (са Аустроугарском као претходницом) без пролаза преко Балкана и преко Србије – или као верне савезнице, или као потпуно слабе државице – протектората, сведене на ниво „Београдског пашалука“. С друге стране, Русија је кроз „Источно питање“ видела своју вековну прилику за решавање изласка на топла мора, где би јој Балкан и линија ка југу од Србије ка Грчкој били од важности да затвори пут ка мореузима и са западне стране.

Након „Анексисоне кризе“ и Балканских ратова а непосредно пред избијање Великог рата основе аустроугарске политике и војно-политичких циљева које су желели постићи према Србима и Србији, били су:

-Државе Црна гора и Србија – никако несмеју остварити савез, или не сме доћи до спајања између њих.

-Санџак – мора бити између Србије и Црне Горе као „реметилачки фактор“спречавајући их да се уједине, и зато треба да буде подстрекиван на самостални наступ и непријатељске активности ка суседима.

-Потребно је подстаћи Бугаре на бази непријатељства створеног у међусобном рату да узму део старе Србије и да се никако не помире и опет уђу балкански савез са Србијом и Црном Гором какав је био за време првог балканског рата, током борбе за ослобађање од отоманске власти, јер би то, због подршке Русије савезу, била „смртна опасност“ за Аустроугарску.

-Радити свим силама на томе да Румунија изађе из савеза са Грчком и Србијом и да се врати поново „Тројном савезу“ (са Аустроугарском и Немачком како је било пре балканских ратова), односно да у савезу са Бугарском и Турском те три државе представљају кордон који спречава продор Русије ка Западу и њену везу са Србијом.

-Усмерити Албанце из новоформиране државе Албаније (коју су Аустроугари наменски створили да онемогуће Србима излаз на море, да не ојачају Црну Гору са Скадром, али и да онемогуће Италији да узме пуну контролу Отранта) **и подстаћи их на агресивне аспирације на рачун територије Црне Горе, старе Србије и Грчке.**

Свакако, највише на рачун Србије.

-Склопити савез са Турском и подстаћи је да покуша да врати бар део изгубљених позиција на рачун Србије, у старој тј. јужној Србији и Санџаку.

-Генерално, циљ Аустроугарске је био да једном за сва времена реши проблем са Србима и војнички их толико порази и понизи Србију да више никад не буде било какав фактор на Балкану, обзиром да су добро знали да им српски народ, попут неких других народа неће бити потчињен, и неће бити послушни савезник.

У својој ратној комбинаторици **Аустроуграска** али и **немачки цар Вилхем** рачунали су посредно и на промену одлуке Енглеза знајући њихову контролу над Грчком и утицај на грчког цара, очекујући да се због сопствених интереса, неће и практично на терену прикључити Антанти. Надали су се да неће дозволити руској царевини да уђе на Балкан, обзиром да су реално главна два противника директно супротстављених циљева око Балкана били: с једне стране **Немци (Аустроугарска и Немачка)**, а са друге стране Руси, уз подршку Француза. Пошто су били свесни да не могу да рачунају на Французе који ће бити уз Србе и Русе, Аустроугари су очекивали, без обзира на дотадашње ривалитете и непријатељства, да ће моћи придобити Италију уз себе (прикључила се силама Антанте) нудећи јој још више од обећане југозападне Албаније, иако иста није имала (ван потребе за контролом дела источне јадранске обале и касније Албаније) већих аспирација ка дубини Балканског полуострва.

Уласком Русије у рат и снажним стајањем иза Србије од почетка до краја првог светског рата, без обзира на високу плаћену цену (укључујући и слом и нестанак сопствене царске династије и царевине), настављен је континуитет руског ослобађања Балкана и заштите православних народа и још једном потврђено ко је највећи историјски савезник нашег народа.

Уједно је исправљена неправда од Берлинског конреса и Санстефанског мира (Србија је била најоштећенија од свих држава победница), али Букурештанског мира – историјских тренутака када је Русија (попут периода деведесетих година двадесетог века) била слаба, или са лошим проценама везаним за хитне потребе свог највећег балканског савезника.

Након Великог рата, старе и новоформиране националне балканске државе које су успешно решиле национална питања, постигле су то са далеко мањим заслугама од Србије која је стекла велики капитал и светски углед плаћен огромним херојством и жртвама, али га на жалост није искористила да коначно реши сопствено национално питање.

Нереалан интеграциони утопијски пројекат назван „Југославија“ увукао је јужнословенске народе на штету Срба у једну земљу, тако да су њеним потоњим распадом на крају сви добили више, формирајући своје државе, опет на штету Срба.

Сам **краљ Александар** вођен нереалним амбицијама стварања не само балканског већ и проширеног европског савеза држава (једна врсте претече европске уније) платио је своје жеље главом од убице и **терористичке организације вођених иза кулиса потезима великих сила којима није одговарао тај трећи покушај јаког балканског савеза и враћања Балкана под контролу балканских народа.**

Подсећања ради, први балкански савез је склопљен у периоду Михајла Обреновића (1866.) вођен идејама његовог првог министра Илије Гаршанина, између Србије и Црне Горе, па затим Грчке, као и споразумима са Румунијом и са бугарском емиграцијом. Други је био склопљен 1912. на иницијативу председника српске владе Милована Миловановића између Србије, Црне Горе, Грчке и Бугарске против отоманског царства, укључујући и потоњи савез 1913. године којим се прве три државе из претходног савеза удружују против Бугарске – усмерене од Аустроугарске на рат против Србије. Затим, поменути балкански савез из 1934, – мала Антанта – коју су чиниле Југославија, Грчка, Румунија и Турска, и на крају, Балкански савез из 1953. кога су чиниле Југославија, Грчка и Турска.

Највећи значај балканских савеза који су били искрени и одлучни у заједничкој борби и намери, био је у томе што су могли остварити озбиљне резултате попут учинка током 1912.-1918. и што су велике силе морале поштовати већу снагу на терену и теже утицати на сам савез, за разлику од односа са појединачним државама. На жалост, у највећем делу новије историје, следећи прво енглеску а потом аустроугарску политику стварања међусобних интрига и супротстављених интереса међу државама, велике силе нису дале Балкану никад да буде јединствен и на истој страни, већ увек подељен и супротстављен. То се десило и у Другом свестком рату, наставило кроз супротности током периода хладног рата, а наставља се и данас јер су земље некадашњег источног лагера (Румунија, Бугарска, Мађарска) али и Црна Гора, увучене у НАТО, чиме је уз Грчку и Албанију на југу, и Словенију и Хрватску на западу, заокружен национални српски корпус у средишту Балкана, и одвојен од Русије.

Пре једног века 7, сада 12 заинтересованих сила за Балкан

Из свега наведеног у историјским догађајима и понашању великих сила и држава Балкана од пре једног века, могу се јасно уочити сличности, процеси и историјски обрасци. Да би правилно сагледали паралеле са данашњом ситуацијом, као и интегративне и дезинтегративне процесе на Балкану са посебним освртом на Србију, потребно је да видимо прво **које су то државе, као велике и регионалне силе, биле кључни актери на Балкану на почетку 20 века? То су „Двојна монархија“ тј. Аустроугарска, Немачка, Русија, „Порта“ односно Отоманско царство, затим Италија, Енглеска и Француска. Дакле све укупно 7 сила. Од независних држава на Балкану које су ушле у Први светски рат имали смо Србију, Румунију, Бугарску, Грчку, Албанију и Црну Гору.**

Како изгледа ситуација данас?

Нестанком аустроугарске и отоманске империје и настанком нових самосталних држава али и појавом нових геополитичких центара од којих неки нису били до двадесетог века ни присутни на Балкану (попут највећег светског хегемона – **Сједињених америчких држава** али других великих и регионалних сила са истока), **добили смо у 21. веку следеће за Балкан заинтересоване земље: Немачку, Италију, Русију, Енглеску, Француску, САД, Турску, Кину, Израел, Саудијску Арабију** и др. **Аустрија и Мађарска** као наследнице "Двојне монархије" (прва као директни експонент и под пуним утицајем Немачке и друга под утицајима Немачке и Аустрије а све више са сопственом независном националном политиком на Балкану) не могу се сматрати регионалним силама, иако имају, било самостално било путем немачке политике, ограничен али ипак јак утицај на балканске прилике. **Ако би поменути некадашњу „Дунавску монархију“ третирали данас као Аустрију и Мађарску, имали би уместо 7 пре једног века најмање 12 заинтересованих регионалних и светских актера које утичу и одређују прилике на Балкану.**

Што се тиче самосталних и међународно признатих држава данас имамо **Босну и Херцеговину, Словенију и Хрватску** (све три су биле биле под тадашњом окупацијом или као део **Аустроугарске Монархије**), затим **Македонију (некада део Србије – стара Србија), као и Србију, Црну Гору, Румунију, Бугарску, Албанију и Грчку.** Поред поменутих држава имамо и једнострано отцепљено и **окупирано Косово и Метохију** коју је признао велики број земаља света, као и у оквиру Босне и Херцеговине два међународно призната ентитета – **Републику Српску и федерацију БиХ.** Констатујемо да се уз број заинтересованих и уплетених регионалних и великих сила које утичу на догађаје на Балкану, значајно повећао и број самосталних балканских држава и државица, као и оних које то желе да постану.

Та чињеница, захваљујући супротстављеним интересима спољних актера који врше снажан утицај на државе и народе, само усложњава прилике на терену.

Да видимо сада укратко који су то најважнији актуелни интереси великих и регионалних сила на Балкану. У односу на период од век раније највеће геополитичке промене се могу сматрати следећим:

-На терену је присутна доминантна улога САД која је од Аустроугарске, Италије и Немачке преузела улогу заштитника Албанаца и кроз формирање независног **Косова** и подршке великоалбанских аспирација на терену, увела **НАТО** и себе као главног безбедносног играча у регион, као силу која изазива и решава новонастале кризе, држећи не само Балкан већ и Европу у подређеном положају. Потврда дугорочног присуства и намере контроле простора и плана коришћења региона као **одскочне даске на путу ка Русији** је стварање највеће базе у Европи на отетој српској територији на **Ким**, поред база у **Румунији и Бугарској**. Политиком "штапа и шаргарепе" (више штапа) САД су успеле да увуку највећи број земаља Балкана у НАТО и ставе их под сопствени војни кишобран.

-Снажно јачање Турске и израстање исте у респектабилну регионалну силу која спроводећи неосманску доктрину покушава не само **да се врати на Балкан**, већ и да постане **сила заштитница муслимана**, у свим државама где муслимани на Балкану живе, намећући себи улогу без које је немогуће постићи **договоре око будућности региона**. Без обзира на велике унутрашње као и спољашње проблеме на Блиском истоку, укључујући и проблеме у односима са ЕУ и САД који јој неспорно црпе ресурсе, Турска зарад сопствених интереса неће лако препустити Балкан другима, напротив покушаће, углавном кроз економске и мировне пројекте, да наметне свој снажан утицај, и на регион, и на Србију.

-Присутан је веома велики утицај Немачке на прилике на терену Балкана, Немачке која је у име Европске уније (коју апсолутно води, усмерава и контролише) успела да наметне интегративним процесима и економским путем спровођење сопствене политике и њеног пута на исток. Овај пут је то постигла не војним већ привредним средствима, уз помоћ својих савезника, сателита и подређених држава (Аустрије, Хрватске, Словеније, делом Мађарске, свкакако и независно проглашеног КиМ у чијем стварању и подршци је после Американца највише учествовала). Неспоран је веома видљив и снажан утицај Немачке на Србију и на све њене власти у континуитету од промена 2000-те, што она постиже путем наметнутих ЕУ интеграција, давањем и условљавањем економске помоћи и спровођењем реформи, углавном на штету српских интереса. Уз Аустрију, највише је уложила економски у циљане српске секторе и интересно их окупирали, с намером да дугорочно политички утиче на овај простор. Немачки пут на исток као крајњи циљ је видљив током читавог балканског правца, па и на примеру економски посрнуле Грчке, којој су Немци без устручавања, да би стигли на топла мора, понудили да на име дуга узму њена острва.

-Присутна је изразита промена политике Француске према Србији која је од некада великог савезника и пријатеља постала некоректна у односима, понекад, чак и непријатељски постављена према Србији. Подржавајући током претходних три деценије све противнике Србије, Француска није одустала од намере да буде безбедносно и економски укључена у Балкан и Србију. На терену покушава да врати свој некадашњи утицај велике силе и да води сопствену политику коју дефинише кроз односе са другим силама – највише Немачком, Сједињеним америчким државама, Русијом и муслиманским земљама. Срби су овај заокрет француске политике доживели као издају и тешко им је пала, јер су добро познати поштовање и љубав између два народа стечени кроз савезништво у Великом рату и праћени великим утицајем француске културе, уметности, образовања и националних процеса на Србију.

-Отворен, проактиван и често агресиван наступ Велике Британије која је не мењајући своју негативну двовековну политику према Србији, због "Источног питања" и супротстављања изласку Русије на топла мора а тиме и на Балкан (што се остварује преко Србије као кључног савезника), почела од деведесетих година да се понаша као тотор и полицајац који намеће решења и јавно шиканира и кажњава Србију. Британија је раније без обзира на континуирану политику на штету Србије (не рачунајући невољно савезништво у Великом рату зарад сопствених интереса) већи део

активности **радила и суптилно и тајно, док се данас отворено ставља на страну било муслимана, било Албанаца, са често наглашено заштитничком улогом према њима, спроводећи активности против и на штету Србије, агитујући против ње јавно у међународним институцијама.**

-Карактеристична је све значајнија улога Кине у региону, као највеће силе у успону (тренутно друге а ускоро и званично највеће економије света), такође и једне од неколико највећих војних сила са тенденцијом даљег раста на светској ранг листи, и то на рачун других великих играча присутних на овим просторима. Своје активности и циљеве Кина за сада снажно испољава економски, форсирајући мега пројекат **"Један појас – један пут"** који је Србију поставио као кључну земљу региона, и као најважнијег кинеског јужноевропског савезника. Може се рећи да је Србија њен ослонац за даљи **улазак у Европу преко Грчке, такође кинеске али и старе српске савезнице.** Кинески утицај и политика који се спроводи уз пуно поштовање међународног права и суверенитета држава – њених партнера, поклапа се у потпуности са српским националним интересима, и може, уз мудру политику, да буде **велика шанса за просперитет српског народа и државе.**

-Снажан је раст Русије и њеног присуства на Балкану које се такође ослања на **Србију** као главног партнера и савезника у региону, али и на **Републику Српску** – српски ентитет у БиХ – са све већом снагом испољавања самосталне политике у односу на централизовану власт у рукама Бошњака. Русија свој утицај остварује уз успешну примену метода "меке моћи" коју је у последњим деценијама користио Запад, уз придобијање својих локалних и регионалних партнера и комбинацијом енергетског али и других економских и културних утицаја. Русија је данас предводник нових евроазијских процеса и интеграција и заједно са Кином представља моћне носиоце промена у мултиполарном свету. Промена које се заснивају не на хегемонији униполарног и глобализованог света и политике силе, већ на поштовању суверенитета и територијалног интегритета држава. Често се Русија ставља у заштиту управо оних суверених држава које **евроатлантски центри на челу са НАТО пактом желе да униште,** најчешће сменама актуелних режима, подржавањем терористичких и других наоружаних формација које **руше легитимне уставне поретке широм света, па тако и на Балкану.**

-Саудијска Арабија је након рата у Босни и Херцеговини позвана од Алије Изетбеговића и потпомогнута од Енглеза и Американаца снажно ушла на регион Балкана намећући своју вахабистичку верзију ислама широм Босне, Рашке, Косова и Метохије, Македоније.

Изградњом џамија, верских и културних центара, џемата и параџемата са огромним буџетима кренула је у борбу за вернике финансирајући њихово

окретање **Вахабовом учењу** и намећући често искривљено тумачење религије. У појединим верским центрима регрутовани су **екстремни салафисти и вахабије** за ратове широм света и служење **разним терористичким организацијама, од Ал Каиде до ИСИЛ-а**. Колико је то **неприродно** за тзв. "традиционални ислам" који је вековима испољаван у овом региону говори и чињеница о неприликама које су вахабије донеле пре свега унутар муслиманске верске заједнице и самог народа, стварајући тако додатне бриге за цео регион. На таласу рата деведесетих година и друге арапске земље су пронашле своју прилику за улазак на Балкан (пре свих заливске монархије кроз улагања у Сарајево и БиХ, али делом и у Београд) а ту су чак и интереси **Пакистана, и Саудијској Арабији** супротстављеног шитског **Ирана**.

-Утицај Израела присутан је и снажан у целом региону Балкана, нарочито у Србији у коју је **снажно ушао након смрти Тита који је фаворизовао палестински покрет,** а посебно након распада последње Југославије. **Руковођен пре свега сопственим националним безбедносним и економским интересима, пратећи с једне стране активности муслиманских држава и терористичких организација парирајући им у региону, с друге стране покривајући своју дијаспору и остварујући економске интересе. Видљиве су су свуда израелске инвестиције у велике грађевинске пројекте, тржне центре, стамбена и пословна насеља, пољопривреду и нове технологије а мање је видљиво снажно присуство у обавештајно-безбедносној сфери.**

Неспорно је да је Србија као снажна антифашистичка земља која је доживела и осудила Холокауст увек била искрени пријатељ народа Израела који, свестан тога у складу са својом "хиљадугодишњом стратегијом", на просторима којима живе Срби, види својеврсну "резервну алтернативу" за своје грађане, у случају катаклизмичних догађаја на Блиском истоку.

Неспорно је и да је политика власти самог Израела и поред све помоћи према нама, понекад макар прећутно била на страни свог највећег америчког савезника а тиме и против српских интереса, ипак, генерално гледано, она је била, а верујем да ће тек бити, далеко више у складу са српским националним интересима, који се у многим кључним аспектима поклапају са израелским.

Да би парирали руском утицају створена најмање три жаришта на Балкану

Како би парирали повећаном руском утицају и покушајима да енергетским коридорима који треба да прођу кроз Балкан („Јужни ток” и „Турски ток”) поред економских санкција које су им увели, велике силе западног блока су направиле најмање три жаришта и латентне кризе на Балкану. Иницијатори су били Енглези и Американци, уз подршку Немаца и Француза (али истовремено и удружених Енглеза, Американца и Француза превентивно против Немачке у случају да јој „апетити порасту” да покуша сама да изађе на топла мора и одбаци савезнике). Изазивањем, па потом остављањем отвореним питањем решавања криза у Босни и Херцеговини, Косову и Метохији и Македонији, евроатлантисти су наметнули себе као кључан фактор који поменута жаришта користи као оруђе у рукама. Територијалне аспирације Албанаца и исламски тероризам су два кључна алата којима остварују утицај, пре свега на Србе али и на све непослушне балканске савезнике, без обзира били они у НАТО-у или не, што је врхунац апсурда. Такође, на тај начин прете и Русији и Кини (посредно и Немачкој) да опет могу “запалити Балкан”, онемогућити велике економске пројекте и срушити постигнуте резултате мировних и интеграционих процеса. У случају таквог расплета на терену, опет је у “кухињама” западних моћника припремљено да Србија буде највећи губитник. Србија, којој је већ откинут део територије, и која је се управо налази у периоду снажне обнове враћајући себи пољуљани углед у свету, као пре сто година.

Паралеле са догађајима из прошлости су више него јасне, укључујући и трку са временом пред Велики рат.

На терену се одиграва очигледан школски пример безбедносне парадигме која показује да снажно војно и економско јачање једне силе, непобитно повлачи и потребу за јачањем суседне или опортуне силе, како се не би створио безбедносни факум.

Прилике и догађаји на Балкану то потврђују. Уколико једна сила постане довољно велика и снажна али и део чврстог савеза спремног на заједничку одбрану или напад, онда она истовремено постаје и опасност у случају офанзивних аспирација, односно довољан фактор одвраћања за све евентулане нападе или погубне идеје ратних освајања.

Балкан – шаховска табла великих сила

Највећи проблем настаје када велике силе почну да се надмећу на терену третирајући Балкан као шаховску таблу, и када, као на полигону, почну да вуку потезе по њему.

Добар пример је контрола македонске државе од страног фактора који подржавајући њену независност и усмеравањем одлука марионетских власти на штету суседа, с друге стране руши ту исту државу претњом албанским фактором (и преко КиМ и преко Албаније) да би у случају потребе Македонију направио жариштем сукоба и зоном нестабилности. То би онемогућило како руске енергетске пројекте и цевоводе и кинески економски пут свиле – привредне коридоре – оба превентивно усмерена преко Балкана и територије Македоније ка средишњој Европи. Контрола Македоније онемогућила би и Немачкој да има стабилну везу са Грчком за чега се она грчевито бори на свом путу до источног средоземља и блискоисточних ресурса чиме би неспорно постала од главне регионалне и светска сила. Уосталом, Немачкој то не би био први пут да крене на југ, само што је претходни њен покушај коштао свет 60 милиона жртва. Надам се, да поред свих потреба за економском сарадњом, то види и не заборавља ни наш народ ни наша власт, и да увек у свим великим играма, често и слаткоречивој привредној сарадњи, и поред значајних инвестиција и још значајнијих обећања, треба да гледамо само српски а не немачки национални интерес.

Приметан је покушај стварања нове независне муслиманске државе у центру Балкана (централизацијом БиХ и мајоризацијом муслимана – Бошњака над Србима и Хрватима) која би по природи ствари била **ослоњена на Турску** али и друге муслиманске земље, чиме је управо дат повод да се и **Турска и арапске државе** врате односно дођу на Балкан и преузму заштитничку улогу према муслиманима. **Те земље то раде и самостално и уз партнере – евроатлантите који одавно кокетирају са муслиманским фактором на Балкану а парадоксално ратују против њега или га подстичу на међусобне сукобе широм Блиског истока и северне Африке, чиме су управо муслимани највећи губитници.** Сарађујући са **салафистима, вахабијама,** разним терористичким организацијама и државним режимима који такву политику подржавају, данашње муслиманско руководство у БиХ је задржало на терену **Саудијску Арабију – светског извозника вахабизма,** и проширило њен утицај по целој **”зеленој транферзали”** укључујући и друге азијске државе, било **сунитеске или шитске,** које никада овде нису биле присутне (попут **Уједињених арапских емирата, Пакистана, Ирана** итд).

Крупне геополитичке промене у свету које се директно рефлектују на балканске прилике, у односу на период од пре једног века, довеле су до промена у подршци појединим земљама од стране некадашњих савезника (по оној чувеној прагматичној енглеској пароли: „Нема вечних савезника, вечни су само интереси!“) а тиме и до измењене ситуације на самом терену.

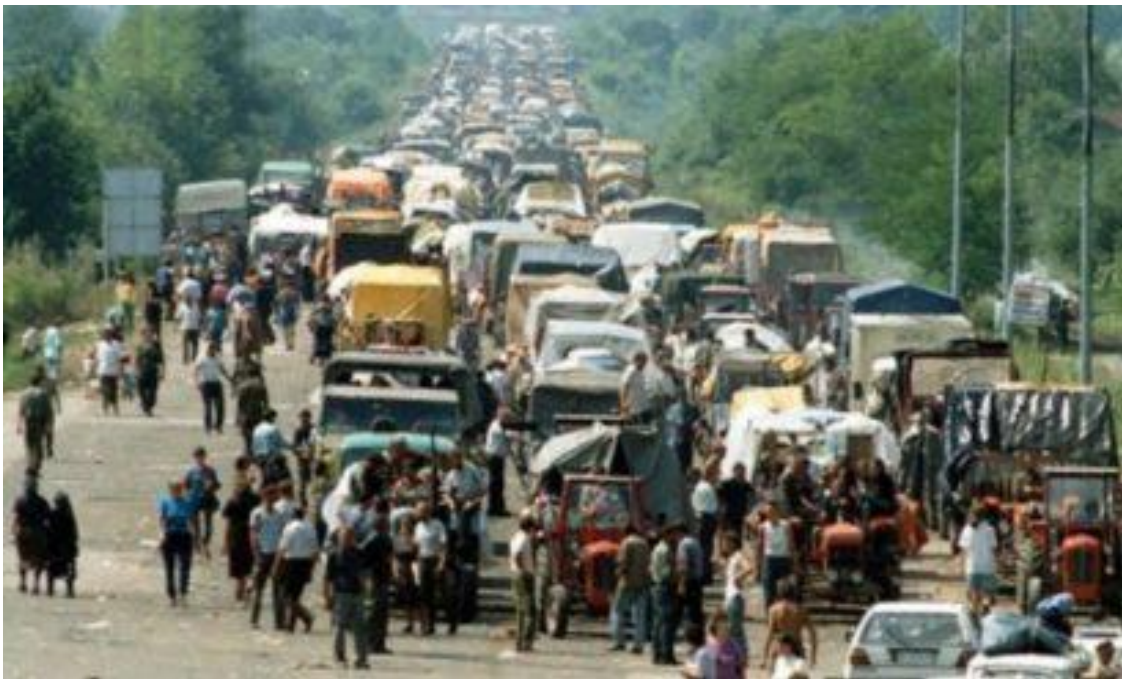
Формирале су се нове националне државе, започели су или спроведени (Румунија, Бугарска, Грчка) процеси европских интеграција (ЕУ). Дошло је и до процеса дезинтеграција (Србија и Црна Гора) и насилног одвајања држава (КиМ) тј. тежњи за већом самосталношћу (Република Српска, хрватски ентитет у БиХ, Албанци у Македонији...). Присутне су и снажне аспирације према територијама суседа (Велика Албанија), уз често нерална и подстакнута очекивања појединих држава. То јасно потврђује да није престала ни потреба за очувањем државних суверенитета, нити потреба за решавањем преосталих нерешених националних питања на Балкану.

Аглосаксонска подршка албанском реметилачком фактору

Страни, пре свега западни евроатлантски фактор, позивајући се на чињенице да народи Балкана нису у могућности да сами реше своје проблеме и да није у пракси остварива девиза: „Балкан балканским народима” настављају тиме да вређају све нас у региону, третирајући нас заосталим грађанима другог реда. Такав став образлажу наметнутом истином да је искључиво међународна заједница својом силом могла да обузда ратове деведесетих година

и доведе до мировних споразума (не спомињући при томе чињеницу да су до свих ратова у региону управо они свесно и директно довели зарад својих себичних интереса и тежње не само да задрже присуство на Балкану већ и да га појачају намећући се и као контролор и као заштиник).

Као главни реметилачки фактор посебно се издваја англосаксонска подршка албанском фактору, а може да буде опасна и политика подршке америчке „дубоке државе“ али и турске екстремније националне политике бошњачком фактору, као могућим кризним жариштима на местима где живе ове две популације. Македонију смо већ поменули, попуштајући у корист Албанаца дала је очигледно „душу ђаволу“ мислећи да има договор са моћним западним „пријатељима“ који ће јој спасити земљу, а ти исти пријатељи „раде о глави“ јединству државе. С друге стране, све већи утицај и улога два кључна источна играча – Русије и Кине (без обзира на сопствене интересе на терену) – ипак се испољава кроз економску и политичку сарадњу на здравим основама, уз пуно поштовање међународног права. Без уцењивања и наметања решења партнерима на локалу – напротив, поштовањем и заштитом истих кроз заштиту међународне правде.

Крупне геополитичке промене утичу и на промене у односима великих сила, па, иако је то спор процес, на дуже стазе је видљива промена политике, што се посебно односи на очекивано јачу и самосталнију улогу Европе приближавањем исте Русији и Кини, као и путем договора Немачке и Француске о даљој судбини ЕУ.

Актуелно је и веће уважавање ставова и снажног противљења чланица које нису признале КиМ (попут Шпаније подстакнуте проблемима у сопственом дворишту са Каталонијом данас а Баскијом сутра). Залагањем за праведнији светски поредак, поштовањем суверенитета уз искрену борбу свих држава против **тероризма и организованог криминала и држава** које исти спроводе (**нарко-терористичка држава КиМ је школски пример**) на крају процеса све велике силе могу бити само на добитку, ако желе да у свом дворишту реше и проблем миграната и проблеме са тероризмом, раст деснице и нацистичких покрета, сецесионистичке тежње... Ратови на Блиском Истоку, криза у Украјини, криза на Далеком истоку и други сложени проблеми довели су до геополитичког вакуума и прилика за промену утицаја и места и улоге неких других сила а тиме и последично до самањења улоге појединих сила на Балкану и стварања простора у који теже да уђу нови актери и заузму своје место. Тај прелаз и промена утицаја на терену су увек најопаснији период, а то је управо време у коме живимо.

Балкан је и на овом непопуларном примеру безбедносних изазова од којих зависи судбина Европе и њених интеграционих пројеката на ком се укршају интереси највећих светских сила, показао још једном да је од планетарне важности, пре свега због геостратешког места на коме се налази, и због онога што под земљом и над земљом поседује.

Аналитички гледано, без спољних притисака, подстрекивања, усмеравања и подршке, остављене земље Балкана саме себи, са државницима који би водили помирљиву али чврсту политику ослоњени једни на друге, везани економски и људски на начин да су свесни да могу само заједно, морали би кроз процесе пуног уважавања, поштовања, поверења и сарадње да заједно граде своју будућност. Подижући из дана у дан животни стандард и задовољство својих грађана и омогућавајући слободан проток роба, људи и капитала, повратак прогнаних и функционисање региона као јединственог економског простора са истим условима за све. Али, све то никако на штету сопствених националних интереса што је на Балкану историјски гледано био најчешћи случај са Србијом, која је, зарад вере и поверења у друге и у боље, давала и одрицала се много свога а при томе није добијала ништа, или је добила врло мало.

Због тога се сарадња на Балкану може и треба одвијати кроз сарадњу независних и самосталних држава пуног националног суверенитета и у пуном међусобном реципроцитету без утопистичког и сличних вештачки наметнутих интеграционих пројекта, попут бивше Југославије. Међутим, обзиром да се начин испољавања, интензитет и директни утицај значајног дела великих сила на балканске земље неће брзо променити (тзв. „процеси дугог трајања“)

и да се подстрекивањем једних против других и изазивањем криза (и поред добре воље и попустљивости оних других) **неће у својим намерама зауставити**, остаје нам искључиво континуирано и снажно **јачање кључних државних ресурса (војска, полиција, службе безбедности, привреда, економија, индустрија, извоз)**, као и на свим другим пољима. Остаје нам активна припрема народа и **ослонац на старе савезнике које нас нису издали, и стварање широког фронта нових савезника и партнера, чији се економски и војни интереси поклапају са нашим националним циљевима.**

Све поменуто треба да спроведемо уз подизање наших проблема и решавања српског националног питања на ниво УН у циљу одлучне заштите и спровођења сопствених интереса, живећи сваки дан на начин као да никада неће поново бити рата, а спремајући се за исти као да ће бити сутра. Ако смо научили након сто година поуку да су овакви (ма колико нежељени) ратни догађаји и сукоби реалност која нам се може догодити, и ако се држимо претходно поменутог постулата да треба максимално да ојачамо и спремимо народ и државу за такве догађаје, онда смо научили много. То ће бити највећи фактор одвраћања и залога за будућност по оној Његошевој („Тврд је орах воћка чудновата, зубе сломи њега не поломи...“).

Будемо ли се држали само доказивања да смо у праву и да нисмо криви (као што је био случај током ратова деведесетих година двадесетог века) а да се при томе одлучно нисмо спремили, настрадаћемо поново као много пута у историји, само што следећег пута то може бити толико фатално да нећемо имати прилику да се опоравимо, а камоли да једном за дуже време решимо квалитетно српско национално питање на Балкану. Свакако, не на начин који би био на штету других (јер смо као народ кроз историју ретко офанзивно ратовали да би отимали туђе) већ уз пун интерес српског националног корпуса **да сви Срби живе у једној држави а да та држава није “београдски пашалук”, већ јединствена држава српског народа на свим просторима на којима српски народ живи.**

Закључујем да без обзира на велике притиске великих сила и покушаје балансирања актуелних српских власти и њихових жеља за новим балканским савезом и стварањем стратешких партнерстава са свим значајнијим међусобно супротстављеним актерима који претендују на Балкан а без јавног изјашњавања и опредељења ка једној страни, да ће и власт и народ заједно бити одговорни према догађајима и изазовима пред нама. **Морамо да знамо ко су нам савезници, чему су нас историја и балканске (не)прилике научиле, и како се морамо поставити**

и због солунских јунака чији стогодишњи јубилеј од величанствене победе прослављамо, и због генерација њихових предака које баштине тешко стечену слободу. Не смемо урадити ништа чиме би умањили наш суверенитет и дугорочне националне интересе укључујући и **било какав потпис на било какав споразум који би то омогућио нашим непријатељима. Не смемо одустати од ничега што нам припада. Не смемо престати да тежимо ка интеграционим процесима у српском народу и не смемо оставити свој народ где год се налазио.**

Као што је некада, пре једног века и више, национални набој европских револуционара тада другачије Европе соколио сав српски род да збаци јарам ропства и туђина, борећи се за слободу и брата свога, тако и данас, без обзира на тешка времена која су пред нама, верујем у националну свест, одговорност, мудрост, храброст и одлучност српског народа да се суочи са догађајима. С једне стране ту **као пример видим Републику Српску – данашњи светионик српства** а с друге стране видим снажан слободарски народ матице Србије и дела српске Црне Горе као и целе српске дијаспоре, верујући највише у нашу младост која почиње да осећа и разуме ствари и која ће бити најзначајнија подршка нама старијима и свим српским властима док буду доносиле кључне и исправне одлуке, када за њих време дође, или када их догађаји наметну.

ЛИТЕРАТУРА:

-Батаковић, Т,Д, Протић Ст.,М, Самарџић,Н, и Фотић,А, Нова историја српског народа, Наш дом, Београд, 2000;

-Бжежински, З, Америка – Кина и судбина света, стратешка визија, Факултет безбедности, Београд, 2013;

-Влајки, Е, Демонизација Срба – Западни империјализам, његови злочини, слуге и медијске лажи, Филип Вишњић, Београд, 2013;

-Дучић, Ј, Анексија Босне и Херцеговине и српско питање, Удружење Требињаца "Јован Дичић" у Београду, 2015;

-Екмечић, М, Дуго кретање између клања и орања – Историја Срба у новом веку(1492-1992), Евро –Гиунти, Београд, 2011;

-Костић, Н, Б, Официри, пучеви, политичари, Нова искра, Београд, 2011;

-Милашиновић Р, Милашиновић С, Теорије конфликта, Факултет безбедности, Београд, 2012;

-Милосављевић, С, Русија и „Мир“, стратегија безбедности руске федерације – геополитички, енергетски и војни аспект, Академска мисао, Факултет безбедности, Београд, 2014;

-Миршајмер, Ц, Трагедија политике великих сила, Удружење за студије САД у Србији, Београд, 2009;

-Танасковић Д, Неосманизам, Повратак турске на Балкан, Службени гласник, Београд, 2011;

-Труд, А, Геополитика Србије, Факултет безбедности, Београд, 2007;

-Ђоровић, В, Историја Срба, Леокомерц, Београд, 2010;

-Ђоровић В, Борба за независност Балкана, Логос Арт, Београд, 2009;

-Живојиновић, Р, Д, Неволњи Ратници – Велике силе и солунски фронт 1914 -1918, Завод за уџбенике Београд, 2010;

-Чомски, Н, Неуспеле државе, Беокињига Београд, 2010;

-Шиповац В, Шиповац, Н, Ј, Да се не заборави – Невесињци и вијек од великога рата, Удружење “Шиповци”, 2 издање, Невесиње, 2015.